

<https://helda.helsinki.fi>

Kunskapen om fladdermusfaunan i Finland nu i snabb tillväxt

Stjernberg, Torsten

2019

Stjernberg , T 2019 , ' Kunskapen om fladdermusfaunan i Finland nu i snabb tillväxt ' ,
OA-natur , vol. 21 , s. 1-2 . < https://www.oa.fi/oa_natur/ >

<http://hdl.handle.net/10138/313126>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Kunskapen om fladdermusfaunan i Finland nu i snabb tillväxt

Enligt en källa från 2009 uppgick antalet däggdjursarter i världen till 5 411, varav 20 % (1 116) var fladdermöss. Antalet fladdermusarter i världen har senare uppskattats till ca 1 200. I Europa har 44 fladdermusarter påträffats. Enligt dagens kunskapsläge har det i Finland observerats 13 fladdermusarter, de flesta samtidigt här vid sin nordgräns.

Verket *Suomen luurankoiset* från 1882 upptar sju fladdermusarter för Finland. Den siffran hölls oförändrad under de följande 90 åren, ända fram till 1972. Metoden att bestämma fladdermöss förr var antingen att hitta döda djur eller att själv fånga dem för att införlivas i samlingar som beläggsexemplar – i enstaka fall att via studier av museiexemplar kunna visa att exemplar som länge ansetts tillhöra en och samma art de facto representerade två olika arter. Dokumentation medelst »djur i handen» var länge, och speciellt för denna svårstuderade djurgrupp, av central betydelse. I Wilhelm von Wrights dagböcker kan vi läsa om hur han på 1830-talet sköt fladdermöss i flykten vid Hörningsholms slott i Södermanland, slog ned dem med spö eller för hand fångade sådana i förökningskolonier och sedan artbestämde dem.

Ny undersökningsteknik med ultraljudsdetektorer, både handburna och automatiskt registrerande, har på ett nästan revolutionerande sätt förändrat uppfattningen om sammansättningen av Finlands fladdermusfauna.

År 1979 torde den första ultraljudsdetektorn för fladdermusforskning ha kommit till användning i Finland, av professor Ingemar Ahlén, som då besökte Åland, och bland annat registrerade Finlands första trollpipistrell (retroaktiv analys av bandinspelningar). Tre år senare fick undertecknad, tillsammans med en kollega, av prof. Ahlén låna en detektor. Genom föredrag, artiklar, upprop och kurser spreds intresset för de misskända fladdermössen – år 1999 uppgick antalet fladdermusdetektorer i Finland till minst 28 – och redan år 2002 var tiden mogen för att grunda Chiropterologiska föreningen i Finland r.f. I rask takt steg antalet i Finland observerade fladdermusarter till 13. Den kunskap som vuxit fram under de senaste 150 åren om de olika arterna och deras utbredning i Finland har nu sammanställts till en fladdermusatlas, *Atlas of Finnish bats*, som väntar på att publiceras. Atlasen är tillägnad minnet av Rudolf Lehmann (1955–1985), som i början av 1980-talet startade en ny era av flad-

dermusforskning i Finland, men som tragiskt avled i rabies som han erhållit via fladdermusbett.

Kunskapen om fladdermusfaunan i Södra Österbotten (Oa) var länge ytterst bristfällig. I Finlands första fladdermusatlas från år 1993 ingick från denna region uppgifter om endast fem arter, och noteringar om förekomst endast från några få 10×10 km atlasrutor. År 2010 genomförde företaget BatHouse, som karterat fladdermöss vid flera planerade vindkraftsparker längs Finlands kuster med såväl handburna som automatiskt registrerande ultraljudsdetektorer, en kartering av fladdermusfaunan på Bergö i Malax. Resultatet kan betraktas som sensationellt: totalt registrerades 7 arter av vilka 5 är migrerande arter, sistnämnda samtidigt nya för den biogeografiska regionen *Ostrobotnia australis*. I ett slag hade kunskapen om fladdermusfaunans sammansättning i Kust-Österbotten vuxit från fem arter till tio.

Projektet KvarkenBats, som närmare beskrivs i OA-Natur 2014 och 2015, är ett välplanerat och lovt värt projekt, både generellt för att öka grundkunskapen om fladdermusfaunan och dess imperativ i det österbottniska kustlandet och skärgården, och i synnerhet för att utforska förekomsten och uppträdandet av migrerande fladdermöss. Trollpipistrellen, som är en långflyttande art som övervintrar i Väst- och Mellaneuropa, har i flera år varit föremål för en specialundersökning på Valsörarnas biologiska station. Efter att observationer år 2013 gett indikationer om att trollpipistrell skulle migrera över Kvarken, kunde det i fjol (2018), i samarbete med Projekt Kvarken flada och med till hjälp av radiotelemetri, fastslås att sådan flyttning på hösten sker, och i riktning från Finland till Sverige. Om det på hösten även försiggår en migration längs Finlands västkust är ännu outrett.

Det är glädjande att en liten förening som OA så ambitiöst kan ta sig an ett nytt forskningsområde som traditionellt inte hört till verksamheten. Men det finns fortfarande många olösta gåtor kring fladdermössen på Valsörarna och i Kvarken. Finns det förökningskolonier av fladdermöss på Valsörarna och håller de stationära fladdermössen till på Valsörarna även vintertid? Likaså saknas ännu detaljkunskap om trollpipistrellens migration om våren. Från Finland är tillsvidare endast två förökningskolonier av trollpipistrell kända, båda från Finlands södra kustland; få se när den första hittas inom OA:s område?

TORSTEN STJERNBERG